

ANDERLEDES AF EVA NITSCHKE

KLOGE BØRN I KLEM



Højtbegavede børn bliver overset, misforstået af omgivelserne og stemplet som forstyrrende elementer eller afvigere. Men børnene har brug for faglige udfordringer og krav på ekstra opmærksomhed.

Det er ikke nødvendigvis en gave at være superintelligent. Og fordi man har lært sig selv at læse og stave i en alder af fem år, er det ikke ensbetydende med, at man er dygtig til alt. Mellem to og fem procent af den danske befolkning tilhører en gruppe af mennesker med specielle forudsætninger, og mange af dem har erfaret, at en høj intelligens ikke sikrer adgangsbilletten til hverken et lykkeligt liv eller succes. Mange højtbegavede mennesker får aldrig udnyttet deres specielle evner på grund af lavt selvværd og følelsen af at være outsider og anderledes.

Psykolog Ole Kyed er souschef ved Pædagogisk Psykologisk Rådgivning i Lyngby-Taarbæk Kommune og har igennem de sidste 20 år interesseret sig for den lille oversete gruppe af højtbegavede børn, der mistrives i skolen på grund af manglende faglige udfordringer, og fordi de kan have svært ved at omgås andre børn. De er anderledes og har en mere nuanceret tilgang til livet end deres jævnaldrende, og bliver ofte misforstået af omgivelserne.

- Det er hverken forældrenes eller lærernes skyld, når et af de kvikke hoveder ikke trives. Det er ofte meget modsætningsfyldte børn, der kan have et højt indlæringspotentiale på nogle områder og ikke nødvendigvis på andre områder. De er tit følsomme, intense og opfatter mere end andre børn og har et stort behov for, at de voksne lytter til dem, tager

dem alvorligt og svarer på deres mange spørgsmål, siger Ole Kyed.

- Vi behøver ikke nødvendigvis at have forklaringer på alting, men vi kan igennem samtalen undre os sammen og filosofere med disse børn. Ikke sjældent lider de under et lavt selvværd. De kan være perfektionistiske og selvkritiske og føler sig ofte afvist, når der ikke er plads til deres mange nysgerrige spørgsmål. En del udvikler kontaktvanskeligheder og udviser manglende situationsforståelse.

- Endelig har vi en gruppe børn, der er dobbelt specielle, idet de kan have særlige indlæringsforudsætninger inden for nogle områder, men samtidig være hæmmet af sociale organiske dysfunktioner eller gennemgribende udviklingsforstyrrelser. Det er heller ikke et ukendt fænomen, at et barn med et højt intellektuelt potentiale kan kæmpe med en specifik dysfunktion såsom ordblindhed.

En overset gruppe

Ole Kyed er foregangsmand inden for området og har talt de højtbegavede børns sag i to bøger, i flere artikler, ligesom han har stillet op til en lang række interview i medierne.

- Mange af de kvikke børn er glade for at gå i skole og finder selv andre måder at udvikle sig på, hvis skolen ikke kan stimulere dem. Men omkring en tredjedel af denne gruppe børn har det ikke godt. De oplever, at de hverken får den ▶ ▶ ▶

- ▶ ▶ ▶ fornødne personlige støtte og opbakning eller en meningsfuld og motiverende undervisning. De bliver sammen med deres talenter tabt på gulvet, og det er virkelig synd og spild af ressourcer.

De højtbegavede børn er en mangfoldig gruppe med forskellige egenskaber og behov, men en del har det til fælles, at de har problemer med at fungere socialt med andre børn.

I folkeskolen har fokus altid været på det store, brede gennemsnit og børn med særlige behov for specialundervisning – og ikke på børn med særlige forudsætninger. Man har taget for givet, at når de nu er så ressourcerige, så kan de klare sig selv. Men de højtbegavede børn har behov for samme opmærksomhed som alle andre. De har krav på en undervisning, der stimulerer dem, så de ikke sidder og keder sig. De skal høres, roses og tages alvorligt på lige fod med alle andre børn.

- Vi skal tilgodesse disse børn og flytte fokus. Vi går alt for meget op i, at de ikke fungerer socialt og ignorerer deres mange egenskaber og talenter. Rent faktisk viser det sig, at hvis børnene i den rette kontekst bliver stimuleret og udfordret intellektuelt og på deres styrkesider, så fungerer de bedre socialt. Børn er ikke nødvendigvis selv årsag til, at de opfattes som anderledes. Det er ofte noget, som de sammenhænge, de indgår i, er med til at definere. Børn er i sig selv tolerante og accepterer hinanden, de afspejler i deres adfærd de voksnes holdninger. Vi kan ikke uden videre tvinge børn ind i forpligtende samvær med andre uden at tage udgangspunkt i deres styrkesider. Det mindste vi kan gøre er at lytte til, hvad de har at fortælle, konstaterer Ole Kyed.

Find børnene tidligt

Ole Kyed har igennem tiden siddet over for mange dybt ulykkelige forældre, der ikke ved, hvad de skal stille op med



deres meget velbegavede barn. Forældrene er usikre på, om det kun er dem, der oplever, at deres barn har særlige forudsætninger.

- Mange føler, at de løber ind i en mur af manglende forståelse hos lærerne og andre professionelle. Og de tilknyttede psykologer har for travlt til at lytte til dem. Forældrene har et stort behov for at blive bakket op i deres fornemmelser og få dem diskuteret åbent og ærligt.

Ole Kyed understreger, at den manglende viden om børn med særlige forudsætninger gør, at professionelle ikke nødvendigvis spotter dem. De skal blive meget bedre til at genkende et barn med særlige forudsætninger, og han opfordrer psykologer til holde sig ikke blot til test

og faglige præstationer, men i stedet lytte til barnet, forældrene og de professionelle mennesker omkring barnet. En del børn er faktisk underydere og har udviklet rigtig dårlige arbejdsvaner og en besværlig adfærd.

- Når jeg får henvist et barn, mødes jeg med barnet og gør meget ud af at skabe en dialog med barnet. Ofte via en tegning, som vi taler ud fra. Desuden bruger jeg meget tid til at spørge ind til deres orientering.

- I samtalen søger jeg svar på, hvor skoen trykker og på barnets almene orientering og kompetence samt evne til at tænke i komplekse sammenhænge. Måden, hvorpå børnene kommunikerer og interagerer i samtale som i opgave-



Psykolog Ole Kyed har i mere end tyve år beskæftiget sig med de problemer, som højtbegavede problemer oplever i skolen. (Privatfoto)

situation, giver mig et vink om deres intellektuelle egenskaber, og samtidig fortæller børnene indirekte meget om deres måde at socialisere på. Desuden får jeg indsigt i, hvordan barnet håndterer manglende viden, nye problemstillinger og ukendte situationer. De højtbegavede børn vil typisk med det samme begynde at søge viden sammen med mig, og vi vil sammen finde frem til en fælles løsning.

Ole Kyed fortæller, at han aldrig bruger WISC-test og meget sjældent anvender de traditionelle intelligens-test, men støtter sig til Raven Progressive Matrices og for de yngre børns vedkommende tillige Childrens Problem Solvings test, der begge giver et godt indblik i barnets

logisk-matematiske måde at tænke på.

Han advarer dog mod udelukkende at satse på psykologiske test, men peger på det nødvendige i at modtage barnet med åbent sind og inddrage alle de informationer, man får fra barnet, forældre, lærere og andre involverede professionelle.

- Vi skal ikke stille diagnoser, men i fællesskab og sammen med barn og forældre se på, hvordan barnet på bedst mulig måde kan få udviklet sine iboende talenter gennem et målrettet og planlagt undervisningsforløb, som er muligt at evaluere. Når der lægges vægt på barnets positive sider og ressourcer, og det føler sig bakket op af engagerede voksne og i et socialt forpligtende fællesskab, så er der god mulighed for, at barnet vil trives og udvikle dets kreative sider, siger Ole Kyed.

Udfordring for folkeskolen

Under stor mediebevågenhed fulgte man sidste år den første skoledag på landets første og eneste privatskole til børn med særlige forudsætninger. Mentiqaskolen er blevet til på initiativ af en forældregruppe, der var så frustreret over folkeskolens manglende accept af, at de højtbegavede børn har brug for ekstra opmærksomhed.

Med et usædvanligt skoleskema med blandt andet filosofi på alle klassetrin og latin fra femte klasse, blev skolen hurtigt udråbt som en eliteskole for kloge hoveder. Ikke alle var lige begejstret for tanken om at samle en lille gruppe af højtbegavede børn på en specialskole.

Argumenterne fløj frem og tilbage i den offentlige debat. Kritikken gik på, om børnene ikke kom til at føle sig endnu mere isolerede og særlige på en specialskole og ikke lærte at omgås såkaldt almindelige børn. Der blev sat spørgsmålstegn ved, om folkeskolen endnu en gang havde spillet fallit og ▶ ▶ ▶

- ► ► ikke levet op til kravene om tilpasning af undervisningen til hver enkelt elev, eller om dette tiltag måske blot handlede om en flok krævende forældre, der intet havde tilovers for den eksisterende folkeskole. Meninger var der mange af – men det var der også af tilmeldinger fra ulykkelige forældre, der så skolen som sidste udvej.

Ole Kyed hilser initiativet med Mentiqaskolen velkomment, om end han finder, at det på sigt er folkeskolens opgave at undervisningsdifferentiere også for denne gruppe elever.

- Jeg mener ikke, at hver eneste kommune landet over skal have en tilsvarende skole. Folkeskolen bør og skal kunne rumme disse elever, hvis lærerne allerede under deres uddannelse bliver rustet til at identificere og tackle børn med særlige forudsætninger, siger Ole Kyed.

Selv har han været med til at udgive bogen "Undervisning af børn med særlige forudsætninger" (Kroghs Forlag, 2002), der er målrettet mod landets lærerseminarier, lærere og forældre, ligesom han i samarbejde med Danmarks Pædagogiske Universitet forsøger at etablere et nordisk forskernetværk.

Ole Kyed er vidende om, at mange lande er meget længere fremme i forskningen og udviklingen af pædagogiske metoder omkring børn med særlige forudsætninger. Man har udviklet metoder til, hvordan man får øje på de højtbegavede børn, og man udvikler både pædagogiske og organisatoriske metodikker inden for området.

*Eva Nitschke
er freelancejournalist*



FAKTA

De særligt begavede børn

Kendetegn på den særlige begavelse kan være, at eleverne er:

- Negative mod skolen.
- Dytige til at tale, men dårligere til at skrive.
- Keder sig helt klart.
- Rastløse og uopmærksomme.
- Opslugte af deres egen indre verden.
- Krænkende og utålmodige med hensyn til langsommere kammerater.
- Har ofte ældre venner.
- Selvkritiske.
- Dårlige relationer til kammerater og lærere.
- Følelsesmæssigt ustabile.
- Selvretfærdige, set udefra.

Desuden kan de:

- Være kreative, når de er motiverede.
- Indlære hurtigt.
- Være gode til at løse problemer.
- Stille provokerende spørgsmål.
- Være utålmodige, når de er motiverede.
- Tænke abstrakt.
- Være opfindsomme med hensyn til at finde svar på åbne spørgsmål.

Kilde: "Teaching Bright Pupils",
Nottingham University School of Education.